

TRÆR PLANTER VI FOR VÅRE ETTERKOMMERE.

Friske, frodige og fargerike trær betyr mye for vårt nærmiljø. De gir skygge, bedrer luftkvaliteten og påvirker folks mentale helse slik at vi lettere kommer igjennom lange mørke og regntunge høst og vintermåned. Verdien øker med årene og få ting provoserer vel folk mer enn fjerning av gamle ærverdige trær. Dagens plantinger preges i stor grad av halvdøde, misdanna trær, allergifremkallende bjørk, burot og annet ugras som fører til mer vold og uro. Flere tusen trær er fjernet de siste årene. Like mange står igjen og skjemmer vårt by- og trafikkmiljø. De burde også ha vært fjernet og erstattet slik at vi ikke ender opp som en 'treløs' generasjon.

En 10-årig evaluering av nyplantinger på 90-tallet viste klare årsaksbetingede vekstproblemer allerede første vekstsesong. Det var to hovedgrunner - brudd på anbudsbeskrivelsene og feil treslag/økotype. Det siste momentet har blitt mer markert med seinere års endringer i klima og forurensning.

Augusta USA: Rødlønn
Et trivelig og avstressende vegmiljø.

Særenga: Lind plantet for djupt
Ble først fjernet etter 13 år

E6 Vestby: 10 år gammel bjørk (stange)
'Pryder' fortsatt vegen 17 år etter planting

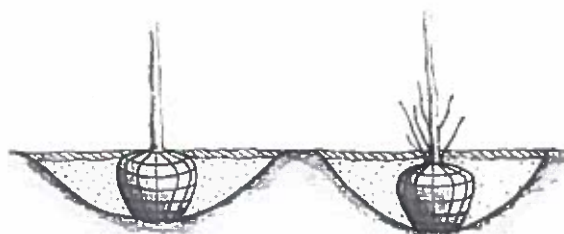

Ås: 40 år gammel lønn
Ingen 'pryd' for nærmiljøet.

Planteprosessen: Store trær skal ha gjennomrota klump og plantes på en svak forhøyning med rotehalsen over jordoverflata. I en studie 1996-2002 var over 90% av trærne uten gjennomrota klump (Bilde:Lind fra Sørenga) og plantet for djupt - opptil 30. Praktisk talt alle disse trær er i dag døde eller ingen 'pryd' for vårt nærmiljø.

Djup planting fører til økt tredød, tørre topper/greinspisser, redusert tilvekst. Etter hvert også til stamme/basisskudd som endrer treets vekstform og påfører anleggseier store ekstragifter.

RIKTIG PLANTEDYBDE

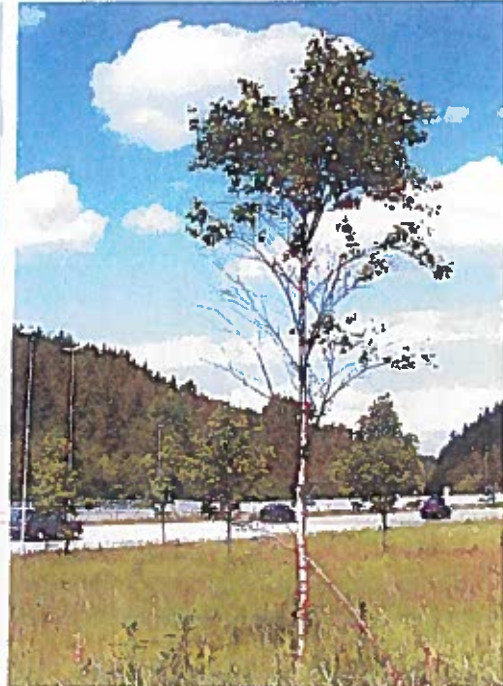
FOR DYPT

Art	Egenskap	Plantedybde			
		3-5	5-10	10-15	15-20
Lind	Helhet	6.8	6.0	4.0	2.0
	Tilvekst	17	7	2	2
	Stammeskudd	0.5	1.3	7.2	8.1
Bjørk	Helhet	6.5	4.0	3.2	0.2
	Tilvekst	15	8	3-5	1-3

**Skadebildet er arts og årsakspesifikt og kan skyldes flere ting.
Uheldig valg av art/økotype, djup planting, forurensning m.m.**

Klimaendringer med forlengelse av vekstsesongen påvirker vekstform og skadebilde. Strekningsveksten stopper tidlig mens radial vekst fortsetter. Skuddene blir korte og tjuke og hengekarakteren uteblir.

Træne stammer seg opp fordi kvilen oppheves først nederst. Med vekslende varme- / kuldeperioder skades skuddene (fra v: trøndersk bjørk i Trondheim, Jessheim og Ås.

Djup planting fører til redusert rotvekst, vatnøptak med døde topp og greinspisser. Sedimentasjon av strøsand/asfaltstøv forverrer forholdene for allerede for djupt planta trær. Opptak av salt og forurensninger forsterker skadene. Lønn City Syd, Trondheim

SALTING, ASFALT- DEKK- og KJØRETØYSLITASJE - AVGASSER
'Cocktailen' forurensrer jord/grunnvatn. I smeltevannet er saltkonsentrasjonen opptil 3-4 ganger høgre enn vanlige planterøtter kan tåle. Dessuten tetter den overflateporer og reduserer nødvendig gassveksling i jord og plantedeler

E6 Vestby

Med en ledningsevne i smeltevannet opptil 15.0 dør nesten all vegetasjon på vegskulderen. Bare de mest salttolerante arter/individer klarer seg. Strandkjempe som naturlig vokser lengst ned i flomålet vandrer inn Saltkonsentrasjonen avtar raskt fra vegen

Avstand (m)	1	5	10	25	100
Før regn(snø) ca	10.0	1.5	0.7	0.2	0.1
" under trær	-	1.8	0.7	0.3	0.1
" barfiltrat	-	2.3	1.1	0.9	0.8
Etter regn (snø)	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1
" barfiltrat	-	0.6	0.5	0.5	0.5

Forurensningene vaskes raskt av/ut i regnvær

Nova Scotia, Canada - "saltet" highway.

Rødlønn og svartsurbær er 'salttolerante' og etablerer seg raskt på vegskulderen. Sammen med andre N Amerikanske arter som skjerm- og blåleddved er de blant de få som klare seg i midtrabatter og langs sterkt 'salta' veger. Bjørk med sin store frøproduksjon 'burde' ha vandret inn, men pga dårlige salttoleranse forekommer den naturlig først 3-5m fra vegen.

Heggedal Asker:

15 år gammel rogn plantet for djupt i veggroft. Gradvis oppfylling av strøsand, asfaltstøv og forurensninger fører til sterkt redusert vekst. Rogn er blant de arter som er mest ømtålig for djup planting. Merk det saltskadede graset inn mot vegbanen, mens det er friskt grønt inn mot gangstien.

Hvor finner vi by- og trafikktrær som kan takle framtidens klima og miljø

Med 3-4 muligens opp mot 6-7°C (MIT) varmere vær dette århundrene lengst nordpå, må vi dessverre konstatere at vår egne arter ikke duger. Allerede nå er en håndfull av våre viktigste nærmiljøtrær så sterkt angrepet av nye innvandrende skadegjørere at de ikke bør plantes. Flere vil heilt sikkert følge. Nye arter tilpasset dette klima og som allerede har opparbeid noe resistens mot framtidig skadegjørere, må finnes. De må tåle ustabile vinterforhold med store svingninger i temperatur og de må være relativt forurensningsresistente. Slikt materiale finnes i kyststrøk Nord Amerika på grensen til Canada (se figur). De mest brukte arter der - rødeik, rødlønn, sukkerlønn, kvitask mfl har blanke blad hvor forurensninger lett vaskes av og de har spektakulære høstfarger som vil kvikke opp også i våre by- og trafikkmiljø.

Rødlønn og de andre arter fra Nova Scotia klarer seg fint i Trondheim.

